

Tanker over Arbeidsforholdene.

Af Proprietair A. Valentiner til Gjeddesdal.

Naar jeg i det Følgende agter at gjøre nogle Bemærkninger over vore Arbeidsforhold, saa skal jeg indskrænke mig til den Deel, der ligger mig nærmest, og da jeg altfor vel føler, at jeg neppe vil kunne sige noget Nyt, er det især min Hensigt, at henlede de vordende Landmænds Tanker paa flere Enkeltheder i deres tilkommende Stilling, som ikke altid vurderes tilstrækkelig, og om muligt at føre dem til en mere omfattende Anskuelse af det store og skønne Kald, de have valgt dem, haabende, at Mange have fattet, at Gud har sat os paa denne Plet Jord, for at vi skulle stræbe efter Uddannelse i enhver Retning, Uddannelse af os selv, af vor Jord og af de Menneſter, med hvilke vi komme i nærmere Berørelse.

Skjøndt Danmark i de fleste Egne er heldigere stillet med Hensyn til Arbejderklassen, end de fleste andre Lande, idet største Deelen beſtjæftiger sig med de Frembringelser, der føde dem selv og Andre, og idet vi have en kraftig Arbejderklasse, der, takket være Gud, som har holdt sin Haand over vort velsignede lille Fædreland, og den fornuftige Regjering, som i mange Aar faderligen har sørget for Almuens Vel, — der, siger jeg, i Forhold til andre Lande maa kaldes velhavende; saa hører man dog idelig Klager over Arbejdernes Mangel paa Arbejdslyst og Duelighed, og Tyendets Elethed, Efterladenhed, Utroſtab, Opsætſighed med mere. Jeg vil ingenslunde sige, at disse Egenskaber ei

skulde findes hos enkelte Individer, eller paastaae, at denne Klasse af Samfundet skulde være mere felfri end andre Klasser, men jeg kunde dog fristes til at troe, at Andre have en større Deel i, at disse Egenstaber eller Feil ofte findes hos Arbeiderne, end de kunne forsvare, og agter, uden at berøre de andre Klassers Feil, at betragte, hvorved Arbeiderne kunne føres paa en bedre Vej.

Enhvert Menneske, som ei er sunket ned til Dyret, har Sands for Belværen og en Stræben efter Forbedring i sin Stilling; det er derfor naturligt, at vor Almue, der Gud stee Lov er vakt af Dvale til et virksommere Liv, har Bevissthed om, ei at være født til Slaver, men til Mennesker, som skulle føle Guds Godhed og glæde sig over Naturens Skjenhed og Gaver; Følelser, som i og for sig selv ere roesværdige og indeholde Spiren til enhver større Virksomhed, og som først i deres Udartelse blive fordærvelige og farlige.

Kun under Forhold som f. Ex. i Mecklenborg, hvor enhver Udfigt til Forbedring i Arbeidernes Stilling forsvinder for Almuen, findes denne Stræben ei mere, og Mennesket synker ned til et Redskab.

Det er derfor de mere dannede Klassers Opgave i Samfundet, at give denne Stræben en rigtig Retning, at benytte de Kræfter, den avler, til deres og Andres Gavn; det er de Arbeidgivendes Opgave, at indrette deres Arbeide og den Maade, hvorpaa det udføres, saaledes, at Arbeiderne befinde sig vel og at Arbeidet alligevel udføres for den Priis og saaledes, at de kunne være tjent dermed.

Arbeidernes Fordringer til Livet ere rigtignok større, end de vare før; de ere ogsaa større, end i de fleste andre Lande; men de overstige ingenlunde vor Evne til at tilfredsstille dem, og reducere sig til en reenlig Bopæl, en sund Føde, en fornuftig Behandling og en passende Løn; og hvor nogen af disse Betingelser mangle, kan dog ingen fornuftig Mand vente, at finde Kraft og Lyst til Arbeide eller Omhu for Herrens Dyr eller Ting, eller Trost, eller Kjærlighed. Man siger rigtignok ofte,

at Arbeiderne paafjønne ikke, hvad der bliver gjort for at forbedre deres Stilling; men jeg maa bekjende, at jeg ikke har seet hertil Lands, at Nogen har sat sine Arbeidere i gode varme Huse, sørget for en stadig Fortjeneste, tilstrækkelig til, at de med Familie kunde være velnærede og flødte, og behandlet dem blidt men alvorligt, uden at han har havt Erstatning derfor i den Sikkerhed, hvormed han arbejdede og de Resultater, hans Arbejde havde. Exempler findes rundt om i Landet. At der i den forløbne bevægede Tid ogsaa kom Uro i Almuens ellers saa rolige Sind, at den nærede Forhaabninger, som ei kunde tilfredsstilles, at der i Krigsaarene vare Menneſter, som ei paafjønne, hvad en god Husbond eller en uegennyttig Godseier havde gjort for dem, er begribeligt, og maa undskyldes hos udannede Folk. Denne bevægede Tid har givet Anledning nok til, at Forbedringen i Arbeidernes Kaar ei længe vil komme dem til gode; den tiltagende Udbredelse af Selveiendom og den deraf følgende Udparcellering og Bebyggelse af Jorden vil i en utrolig kort Tid gjøre det let nok for den Arbejdgivende, at faae sine Duffer opfyldte; om det vil være mueligt for den Arbejdsgivende, er mere problematisk, og maa afhænge af andre, end vore hjemlige Forhold.

Jeg ſkal ikke forfølge diſſe Arbejdersforhold længere, ei heller undersøge, om alle Arbejdgivende have opfyldt deres Pligter imod deres under dem ſtaaende og af dem afhængige Medborgere; thi jeg frygter for, at de fleſte Klager over Arbejdernes og Tyendets Slethed vilde falde tilbage paa de Arbejdgivende, der enten ved maadeligt Exempel eller ved ſlet Behandling eller mangelfuld Opfyldelse af deres væſentlige Pligter have givet den forſte Anledning til de Under, hvorover de nu klage ſaa ſtærkt og ſom ſeſes ſaa trykſkende. Men jeg ſkal forſøge, at give den unge vorbende Landmand nogle beſtemte Raad, der ville bidrage til, at bringe ham i et rigtigt Forhold til Arbejderne og derved bidrage til, at Arbejdet udfæres paa den beſte og alſaa billigſte Maade, med det mindſte Tab af Kræfter. Landmandens Dypgave er ikke, ved ſtore Opoffrelſer at udføre et Arbejde uden

Hensyn til Beføstningen, hvilket vilde føre til den urigtige Ansættelse, at kun en Mand med store Midler kunde være en god Landmand, hvilket strider imod Erfaringen; vi have seet mange intelligente Landmænd med smaa Midler udføre Meget, fordi de forenede Dygtighed med Arbeidslyst. Nei! Landmandens Opgave er, med den givne Kraft, større eller mindre, at udføre saa Meget og Nyttigt, som mueligt; den unge Mand foresætte sig derfor ei mere, end han kan udføre, men han sætte sig ei heller et for ringe Maal for sin Stræben.

En af de første Regler for et velordnet Agerbrug er vistnok, at gjøre Overflag over de Kræfter, der ere fornødne til, at udføre det Arbejde, der udfordres efter den Driftsplan, man har lagt for sin Eiendom hele Aaret rundt; man søge da saavidt mueligt at fordele Arbejdet lige over hele Aaret; det sidste er vel vanskeligt, men ei umueligt i et intensvt Agerbrug; hvad der kan udrettes ved en fornuftig Plan og med streng Økonomie er utroligt.

Hvad nu Anvendelsen af disse Kræfter saavel Menneffesom Hestekraften angaaer, da vil enhver duelig Landmand vænne sig til, førend han begynder sit Dagværk, at gjøre det klart for sig selv, hvad der den Dag kan udrettes efter Veiriget og Aars-tiden og hvor mange Kræfter han kan sætte i Bevægelse; han giver da sine Ordres fort og forstaaelig til Enhver og vil naturligviis, fordi han har overtænkt sin Dagsplan, søge at undgaae, at sætte et Menneffe snart til det ene og snart til det andet Arbejde, fordi Intet er ubehageligere for den duelige Arbejder, end at jages fra det ene Arbejde til det andet, og foranlediger hver Gang Tidsspilde; ei heller vil han sætte flere eller færre Menneffer til et Arbejde, end der efter Erfaringen ere fornødne til sammes Udførelse; i det første Tilfælde udrettes iffe nok og Arbejderne vænnes til Dagdriveri; i det sidste Tilfælde stæer Arbejdet ufuldkomment, eller fordi Kraften er utilstrækkelig, endda mindre i Forhold til Menneffenes Antal end et netop passende Antal vilde udføre.

Man vænne sig ogsaa til, at give alle Arbeidere Ordre for hele Dagen eller en længere Tid, og forandre saa sjelden som mueligt Arbeidet og de Menneſter, ſom anvendes dertil, der er altid forbunden et Tidſpilde med at ſætte Folk til et viſt Arbeide og ſætte dem i Gang; jo ſjeldnere det altsaa ſkeer, jo mindre Ophold; tilfældige Omſtændigheder kunne ogsaa forhindre Opsyntet i, at være tilſtede til den beſtemte Tid, naar Arbeidet er fuldført, og da ſtaaer det Hele ſtille; veed derimod Arbeideren Beſkeed for hele Dagen, da kan intet Tidſpilde finde Sted og mangen Bei ſpares. Man ſtræbe ogsaa efter, at gjøre Arbeiderne beſjendte med arbejdsbeſparende Redſkaber og Inſtrumenter og overlade det derfor ei til dem, med hvor ſlette Redſkaber de ville arbejde, i den Tanke, at Tabet er Arbeiderens; det er ikke ſandt, Tabet er tilſidſt altid den Arbejdgivendes.

For at faae udrettet til alle Tider, hvad der er mueligt, lægge man ifær Vægt paa at benytte Tiden under uheldige Forhold, ſ. Gr. i daarligt Veir, i Regn, Sne, ſtærk Froſt, ſtærk Tørſe, og anvende beſtändig Tiden til de Arbejder, ſom kunne udføres i ſligt Veir, for at have hele ſin Kraft diſponibel i det gode Veir, at intet Arbeide, ſom kunde udrettes under uheldige Omſtændigheder, ſkal forhindre det foreliggende Arbeides hurtige Tilendebringelſe ſ. Gr. i Hoſten eller i Saaetiden. Man beſørge ſaaledes Kjerſler til Kjøbſtaden, til Mølle, efter Sand, Gruus m. m. til de Tider, da det er mindſt hinderligt for andet Arbeide; ligeledes med Haandarbeide.

Ligeſaa holde man beſtändig over, at alle Redſkaber og Inſtrumenter af hvert Slags ere i Orden, og paa et beſtemt Sted, for at de kunne være paa rede Haand, naar de ſkulle anvendes og ikke forſt gøres iſtand eller opſøges, naar man ſkal bruge dem, hvormed der uden Nytte ſpildes Kræfter og en koſtbar Tid; man anvende ogsaa ovennævnte Tidſpunkter til at ordne og iſtandsætte ſlige Ting.

Man ſøge at have til alle Tider Oplag af de Ting, ſom man nødvendigen ſkal anvende i Huusholdningen og Voldsbruget, for at ikke forſt i en travl Tid Bud ſkal ſendes efter diſſe Gjen-

stande, hvis hele Værdi undertiden betales ved Budsendelse, fordi de ere glemte; man lade derfor aldrig nogen Vogn kjøre eller nogen Leilighed gaae til Kjøbstaden eller andre Steder, hvor man henter sine Fornødenheder, uden at spørge sin Omgivelse, hvad der kan besørjes med denne Leilighed. Denne Forglemmelse og Uagtksomhed er saa almindelig, og de Forsømmelser og Beføstninger, den foranlediger, ere saa store, at man ikke ofte nok kan indstærpe den unge Landmand, at vogte sig for den.

Man forlange ei mere eller andet Arbeide af Enhver, end han kan udføre, men man holde da ogsaa strengt over, at det udføres ordentligt og lade aldrig Uordener gaae upaataalte hen.

Man give saaridt muligt enhver Arbeider Accord paa Arbeidet; derved reduceres Opsynet til, at see efter Arbeidets Godhed og der vindes Tid for Opsynet til andre Sagtagelser; Arbeiderne faae da Betaling efter den Flid, de anvende og den Dygtighed, hvoraf de ere i Besiddelse. Der horer rigtignok Øvelse og et godt Die til, for at bestemme Betalingen for en Accord; den kan ei heller ligesfrem overføres fra det ene Land eller den ene Egn til den anden; der kunne findes Vanstueligheder af saa forskjellig Natur, at Accorden maa være forskjellig f. Ex. i Høsten er der en betydelig Forskiel, om Sæden er gaaet i Leie eller ikke, om den ligger til een Side eller til alle Sider; selv Maaden, hvorpaa den er groet til, kan gjøre Arbeidet lettere eller sværere; det kan forandre Arbeidets Lethed betydelig, om man arbeider i en Skovegn eller paa Sletten, om der i en vis Egn er ofte Afbrydelse af Jorden eller Regn med mere. Ved Gravningen beroer Arbeidets Besværlighed meget paa, om Jorden er leret eller sandet eller stenet, om Undergrunden er haard eller blød, om Vandet falder Arbeiderne besværligt eller om det kun er tilstede i den Mængde, at det letter Arbeidet.

Er man blevet enig med sig selv og sine Arbeidere om en efter Forholdene passende Betaling, da forandre man den ei uden Nødvendighed, allermindst efter den Arbeidskraft, der tilbyder sig; Arbeiderne ville snart mærke sig det, og ved første Leilighed, hvor det mindst ventes og hvor en Afbrydelse er meest

ubehagelig vil Gjengjældelsen komme, og Fordringerne ville da blive saa meget mere usorklamme. Endnu mindre bryde man en een Gang indgaaet Accord, selv ifald den er usordealagtig, men vogte sig bedre en anden Gang. Enhver ordentlig Arbeider vil snart paaaffjønne en regelmæssig Fortjeneste, selv om den ikke er overdreven stor, men stadig. Exempler mangle ei, hvor ingen usædvanlige Arbeider, saasom Jernbaneanlæg eller andre større Arbeider have kuldfastet de sædvanlige Forhold.

Man søge aldrig at fremtvinge mere Arbeide, ved at give Arbeiderne Brændeviin i større Qvantiteter; vel kan en Snaps en Gang gjøre Gavn, naar man har taget til Kræfterne og en Oplivelse er fornøden; men den tilsigtede Virkning forsvinder ved Gjentagelsen; Naturen vænnes til denne Purring, og snart have vi den Vane, der er os Andre saa ubehagelig og bebreides Almuen saa haardt, nemlig „Driffældigheden“. Der er mig flere Tilfælde bekjendt, hvor en Huusbond ved hver Leilighed søgte at fremme Arbeidet ved at give Brændeviin i ubestemt og overdrevent Maal; men hans Folk udrettede ikke mere end Andre, mindst naar man seer hen til de Uordener, der foresalbe paa slige Steder og det flettere Arbeide, der er en Følge af en omtaaget Hjerne, og efter nogle Aars Forløb var Befolkningen bleven saa forvænnet og forfalden, at efterfølgende Huusbonder havde mange Ubehageligheder deraf og ikke ringe Uleilighed, for at bringe Forholdene i Orden igjen.

Vil man virkelig gavne Arbeideren, styrke ham og opfriske hans Kræfter og Arbeidslyst, s. Ex. i Høsten, da give man ham nærende og veludgjæret Al i passende Qvantiteter, og er det Arbeidere paa Koft, da give man det, der sætter Marv i Benene, Kjød og Glæst; en vel næret Arbeider er som en hjærnesodret Hest, dens Kraft kan slappes en Gang imellem, men den erstattes strax igjen. Mangen Afbrydelse af Arbeidet formedelft Sygdom vil falde bort, da Almuens Sygdomme næsten altid ere Følger af fordærvet Mave, enten forarsaget af umaadelig Nydelse eller Nydelse af flette Fødevarer, hvoriblandt om Sommeren det sure fordærvede ugjærede Al spiller en stor Rolle.

Man vogte sig for Smaalighed, der i alle Stillinger er Andre ubehagelig, men fremfor alt trætter den ordentlige Arbejder; jeg mener Smaalighed i enhver Retning saavel med Hensyn til Arbeidets Udførelse som til den Betaling man yder for samme. Smaalighed kalder jeg det, naar f. Ex. Folkene have arbeidet flittig hele Tiden og Arbeidet da fuldføres førend Middag eller Aften, og man da sætter dem flux til noget ganske andet, eller naar man prutter om Skillingen; en lille Generositet fra Herrens Side gjør altid et godt Indtryk paa Arbeiderne, saaledes at man en anden Gang kan stole paa, at de gjerne fuldføre et Arbeide, der varer noget længere, end den sædvanlige Tid.

Sjøndt man aldrig skal vise sine Undergivne Mistillid, vil jeg dog raade Enhver, at lufte og laase ethvert Gjemme, om ei for andet, saa for ikke at sætte Nogen i Gristelse og for at ei ved en foresaldende Mislighed, Mistanke skal falde paa den Urigtige.

Efter disse almindelige Bemærkninger være det mig tilladt, at tilføie noget om de faste Tjenestefolks Behandling. Vi høre idelig Klager over Tyendets Slethed, Dovenskab, Norden, Uderlighed med mere, saa man skulde troe, at disse Menneker vare sjunkne ned til Dyrene og uforbederlige. Og hvad gjøres der da, for at forbedre dem? Overalt ikke nok og som oftest meget for lidt, ja mange Steder betragtes de som Trælledyr, af hvilke man tager det størst mulige Arbeide og da overlader dem til dem selv og de Udfeielser, de i den korte Tid, der er lært deres Frihed, kunne falde paa; selv Søndagen er ikke anderledes end alle andre Dage; hvad Under da, at de finde paa Uteerlighed, naar de en Gang slippe frie. Vel leve vi ikke mere i hine patriarkalske Tider, hvor Huusbonden med Familie tronedes ved Bordenden og alt Tyende nedensfor, en Skif, der selv hos Bonden snart er forsvunden; dog troer jeg ikke, at Afstanden imellem Huusbond og Tyendet er saa stor, at han slet ikke mere skulde tage sig af det, deels ved directe Formaninger, deels ved indirecte Indvirkning.

Skjøndt jeg ingenlunde kan ansee mit Algerbrug for mønster-værdigt eller anslaae mine Gaver til at omgaaes med Andre ret høit, har jeg dog høit den Glæde, at have Tjenestefolk om mig, som sjelden have forvolbet mig Ubehageligheder og som have opfyldt, hvad jeg kunde vente af ufuldkomne og udannede Menneſter; desuden har jeg til alle Tider kunnet faae nok af dem; dog vare diſſe Karle og Piger ſom alle Andre. Derſom det kan intereſſere de unge Landmænd at høre, efter hvilke Grundſætninger jeg har behandlet dem og hvorved jeg har opnaaet, at undgaae mange Ubehageligheder, da ſkal jeg gjerne ſøge at fremſtille min Maade.

Som første Grundſætning har jeg opſtillet den, at vi Menneſter bør være overbærende imod hverandre og derfor har jeg, ſom er meget hiſſig af Naturen, vænnet mig til en vis Ro i Omgangen med Lyendet, der forhindrer mig i, at ſtraffe ſtrar, eller gnave ved hver Leilighed til Utilfredſhed; men ved alvorlige Maſager lader jeg altid hengaae en Nat, førend jeg tager en Beſlutning; og da forſøger jeg først, at opnaae min Henſigt med Overtalelſe og gode Midler, og ſkjøndt jeg flere Gange har høit at beſtille med Menneſter, der vare frygtede af Andre, har jeg ſjelden høit det Tilfælde, at ikke et fornuftigt Ord ſkulde have fundet Indgang hos dem. Jeg har ſaavidt muligt beſtræbt mig for, at undgaae Ekſeldsord eller Fornærmelſer imod underordnede Perſoner, fordi jeg vilde betage dem enhver Leilighed til, at anvende ſaadanne imod mig igjen; thi efter min Erfaring er intet Menneſte her i Landet ſaa forbærvet, at det ſkulde fornærme eller angribe en høiere Staaende uden Anledning.

Dernæſt mener jeg, at vi Menneſter dog ikke kunne undgaae nogle Ubehageligheder, og at vi Forefatte maae være be-lavede paa, altid at finde Lyende med Feil, og at de Feil, vi ſjende, ere mindre ubehagelige og lettere at møde eller rette, end dem vi først ved en Leilighed ſtulle overraſſes med; jeg har derfor aldrig ophævet et Tjenesteforhold, ſeend dets Tid var ud-loben, har ei heller nogensinde modtaget en Opſigelse af Nogen, der vieldelig vilde bortſjerne ſig, fordi eet eller andet miſ-

hagebe ham; og da nu Enhver veed det, maae vi søge at lempe os efter hverandre.

Saa har jeg og efter bedste Evne søgt, at give Thyndet sunde Boliger, gode Sengklæder, sund og rigelig Føde, især Kjød og Flæsk og tillige godt *Ol*, derimod intet Brændeviin, undtagen i Høsten 1 Gang daglig; ligeledes har jeg søgt at vedligeholde deres Sundhed saa meget som muligt; at de paa Reiser vare forsynede med varmt Tvi, i meget stærk Kulde fit varmt *Ol*; naar de ere blevne vaade, faae de Reilighed til, at stifte Klæder og kunne bestandig tørre deres Klæder; naar de ere forkomne af Væde eller Kulde faae de en Snaps eller Andet, at recreere sig paa, og da er Brændeviin Medicin. Skjøndt Gud raader for Helbredet, maa jeg dog troe, at for en stor Deel denne Omforg er Aarsag i, at vort Huus med et Antal af 40 Menneſter sjelden har været hjemſøgt af Sygdom. Og hvorfor ſkulde man da ei bære ſamme Omforg for Menneſter, ſom man bærer for en Ride- eller Kjøreheſt? Ligeledes har jeg bemærket, at det virker særdeles godt, naar man giver eller holder et Thynde noget mere, end man har lovet; enten nu dette ſkeer i Penge, i Klædningsſtykker eller Andet, ſom kan være det behageligt eller ſom det nødig undværer, ja ſelv en Kop Kaffe kan bære Renter, anvendt i rette Tid.

At der er holdt over Folkeneſ Reenlighed i Almindelighed, behøver jeg ikke at ſige, men ſærligen har min Huſtrøe endnu gjort det til ſin Opgave, hvilket allerede var Skik i min Faders Tid, at ſtjænke Meieripigerne ſin Opmærkſomhed og ſørge for, at diſſe, der mange Steder beſtaaer af Udfkudet af Menneſteheben, kunne være ligesom Andre, have Agtelſe for ſig ſelv og fortjene den af Andre. Begyndelſen ſtete med Reenligheden, i den Mening, at der ingen ureen Land kunde leve i et reent Legeme; der er beſtandig holdt over, at de, efter at deres Morgenarbeide er fuldendt, klæde ſig pent og reent paa med ſtivede Liin og reent Linned, og for at der ingen Udfkyldning ſkulde findes, erholdt de ſtedſe Sæbe og Stivellſe. Tilgemaade bliver Døren lukket om Aftenen Kl. 9½. Kan det ſidſte ei afværge Udfkeiſer, ſaa er

det dog et Middel til, at enhver Pige, som vil være ordentlig og moralsk og blive for sig selv, har Leilighed dertil; Følgen har dog været, at ingen ureenlig eller slet Pige har kunnet nære sig imellem de Andre. Vi have aldrig, selv under Krigen, særnet de fornødne Piger; de udføre Arbeidet ordentlig, fordi de aldrig ere overlæssede, spinde godt, som de allerede lære meget godt i Godsæts Skoler; og endnu en Roes maa jeg tildele dem: jeg kan ikke minde, at nogen Pige er kommet bort i Utide, fordi hun var frugtsommelig.

Jeg lader mig aldrig astrobfse Noget; men, naar jeg anseer Et eller Andet for nyttigt eller nødvendigt, eller jeg bemærker, at en stærk Higen derefter er tilstede, saa tillader jeg den Deel, der forekommer mig fornuftig og undgaaer derved, at anmodes derom; det er ikke altid let, at give Afslag og i vanskelige Tider vil jeg raade Enhver, at indrømme visse Ønsker i Tide, for at undgaae større.

Hvad Arbeidstiden angaaer, da har jeg aldrig holdt paa nogen lang Arbeidstid, fordi jeg veed med mig selv, at man kun kan arbejde en vis Tid med Lyft og at Alt hvad der udføres uden Lyft eller Interesse stæer slettere og i et mindre Quantum. Om Vinteren have vi arbeidet fra $6\frac{1}{2}$ om Morgenens til om Eftermiddagen, saa længe man kan see med 1 Time Middag; om Sommeren fra $5\frac{1}{2}$ om Morgenens til $6\frac{3}{4}$ om Aftenen med $1\frac{3}{4}$ Timer Middag og 20 Minutter Formiddags og Eftermiddags Spisetid. I Høsten til $7\frac{1}{2}$ om Aftenen, hvilken Tid jeg selv i den travleste Høst ikke overstrider, men indensfor den Tid kræver jeg et roligt, stadigt, uafbrudt Arbeide. Om Søndagen forlanger jeg aldrig, selv ikke i Høsten, Arbeide af Noget, og skjøndt Mange ville finde heri et Tab af Tid, kan jeg dog forsikre, at jeg, med en efter Gaardens Størrelse og det Arbeide, der er at udføre, ringe Arbeidskraft af Folk og Heste, har været færdig med mit Arbeide førend Andre, der ynde en længere Arbeidstid og Søndagsarbeide.

Udsigten til en bestemt Frihed holder Modet vedlige og giver Arbeideren Lyft indtil det sidste; formoder eller veed han der-

imod, at Arbeidstiden efter Behag kan udstrækkes længere, saa tænker han, det er bedst at spare paa Kræfterne, man veed ei, hvor længe de skulle holde ud. Intet er mig mere imod, end et voldsomt Arbeide, der kun i en kort Tid kan vedvare; hvor der anvender for megen Kraft i Førstningen, har spilt Trumferne ud, og maa give sig tabt længe førend Aften. Erfaringen lærer, at kun ved et roligt, stadig fortsat Arbeide udrettes og fuldføres Meget og leveres bedre Arbeide, end det er mueligt at udføre ved voldsomme Anstrengelser. Man sammenligne hermed Erfaringerne fra England og Skotland, der ville give slaaende Beviser.

Den Interesse, jeg føler for den opvoksende Slægt, der skal føre den Udvikling Danmarks Agerbrug har faaet i de sidste 20 à 30 Aar, videre til et høiere Trin, forleder mig til, at tilføie endnu nogle Raad med Hensyn til den unge Landmands egen Person, og hvis Sagttagelse ville virke særdeles gavnligt paa Tyendet og paa Arbeidet.

1) den unge Landmand gjøre sig til Regel, at staae saa tidlig op om Morgenens, at han kan kalde paa Gokkene, naar de skulle staae op; for Legemet er det overordentlig forfriskende og sundt og for Tyendet et godt Exempel, som altid vil frembringe sin Virkning. Skulde han senere komme i den Stilling, at han kan unde sig en længere Hvile, vil han let vænne sig dertil.

2) Han vænne sig til, aldrig at være ørfesløs eller ubeskæftiget; der gives ingen Tid for den tænkende Landmand, som ikke kan anvendes nyttig. Skal han føre et Opsyn, som ikke tillader nogen Bortfjærmelse, og forekommer saadant ham undertiden fjedssommeligt, da anstille han Betragtninger over det, der ligger nærmest, eller tage fat paa Arbeidet; Arbeidet beskjæmmer Ingen; eller han lade Eiendommen som et Landkort i Tankerne gaae forbi Diet og tænke over, hvad der er steet eller hvad der endnu skal gøres. Er det Aften eller en anden Hviletid, da tage han en god Bog i Haanden, hvorpaa vi nu, Gud stee Lov, ingen Mangel have, han læse den, og læse den flere Gange.

3) Han have altid en lille Bog i Lommen, hvori han med faa Ord optegner, hvad han ønsker at erindre, enten Tilstørelser eller Tanker; til et nogenlunde tilfredsstillende Regnskab er det næsten uundgaaelig nødvendigt, at optegne enhver Opmaaling og meget Andet, der let glemmes; desuden vil det bidrage meget til at klare den unge Mands Tanker og Overblik, naar han i ledige Øieblik efter sine Optegnelser nedskriver Beregninger og Betragtninger, som senere ville blive ham nyttige.

4) Han gaae aldrig i Marken eller i Gaarden, uden at have Dinene overalt og bemærke Alt; opdages der da en Uorden eller noget Urigtigt, da rette han det strax; een Gang opsat, bliver det glemt oftere.

5) Han afhærde sig imod ethvert Savn, ondt Veir, Regn, Blæst, Frost, Hede, Tørst og Sult, hvilke tvende sidste Dele her tillands sjelden ville foresfalde; Legemet styrkes overordentlig derved, selv det svageste Legeme kan erholde en stor Seighed ved en fornuftig Afhærdning. Jeg behøver ei at gjøre opmærksom paa, hvilket Indtryk en Mand, der er afhærdet imod ethvert Onde, gjør paa sine Undergivne og hvilken ynkkelig Figur en Krykker spiller overalt.

6) Han gribe enhver Leilighed til, at øve sig i smaae Færdigheder, hvorved Legemet og Fingrene øves, gøres smidige og bevægelige; jeg mener, at fuste i flere Haandværk. Foruden at det er behageligt, selv at kunne hjælpe sig ved enhver foresaldende Leilighed, hvor en Maskine, et Instrument, et Værktøi er gaaet itu, eller Noget er urigtigt sammenfat, øves Diet i, at see Feilene og opdage Aarsagerne til, at et eller andet Værktøi arbejder mindre godt; ligesom det er en herlig Maade, at udfylde ledige Timer paa i Mangel af anden Bessjæftigelse.

For at byde unge Mænd et Holdpunkt, giver jeg nedenfor en lille Oversigt over den Tid, hvori visse landlige Arbeider kunne udføres og det Quantum Arbeide, der kan udføres af visse Mennesker i en given Tid, som tildeels ere Resultater af egen Erfaring, tildeels hentede fra flere Andre. Jeg behøver ikke at

bemærke for den tænkende Landmand, at disse Talstørrelser i forskjellige Egne ville trænge til Forandringer.

2de kraftige Heste kunne pløje i 10 Timer

paa let Jord 4 à 5 Tom. dybt. . . . 1 à 1½ Td. Land.

i sværere Jord og dybere (7 à 8 Tom.) . 1 Td.

i korte Dage mindre.

2 Par kraftige Heste kunne reolpløje 7 à 8

Tom. dybt i 8 Timers Vinterdage . . ¾ Td. Land.

2de kraftige Heste kunne harve med en svenskt

Harve i 10 Tim. { 9 Qvart. bred . . . 5 à 6 Td. Land.
10 Qvart. bred indtil 7 Td. Land.

3 Heste kunne harve i 10 Timer med en

støft Harve i løs og let Jord 10 à 11 Td. Land.

i svær og ukultiveret Jord 8 à 9 Td. Land.

2de raske Heste kunne i 10 Timer tromle

med en 4 Alen bred Tromle, hvor ingen Grøfter hindre Arbeidet. 12 Td. Land.

hvor Grøfter eller Bendinger hindre . . . 10 Td. Land.

1 Hest og 1 Mand og 1 Dreng kunne hyppe

eller rense med en Afstand af ¾ til 1

Alen imellem Rækkerne, om Dagen . 3 à 4 Td. Land.

1 Par Heste kjøre til Kjøbstaden i en Af-

stand af 1 Mill 2 Læs.

i en Afstand af 3 Mill. 1 Læs.

1 Par Heste kunne kjøre med behørig Skifte-

vogne i en Afstand af 2000 Alen i 10

Timer 12 Læs Møg,

paa 1600 Pbd. paa god haard Bei, paa

lettere Bei mindre.

3 Høsten kunne 1 Par Heste i 10 Timer

kjøre i en Afstand af 2000 Alen . . . 15 Læs

paa 14 à 1500 Pbd.

Derefter behøves Skifte vogne til Møgførsel, naar tvende Mænd læsse paa: i en Afstand af 12 à 1500 Alen 3 Vogne,

i en Afstand af 1500 à 2000 Alen 4 Vogne,

i en Afstand af 2500 Alen 5 Vogne;

ligeledes behøves i Høsten Skiftevogne, naar 2de Mænd læsse paa Vognen i samme Forhold.

1 Hest tilbagelægger i Skridt for et Læs 120 Alen i 1 Min.

1 Hest for en lettere Vogn i Trav 350 Alen i 1 Min.

1 Mand tilbagelægger i mageligt Skridt 100 Alen i 1 Min.

1 Mand tilbagelægger i rast Skridt 160 Alen i 1 Min.

og tilbagelægger da 1 Mil i 1 Time 8 Minuter.

1 øvet Mand kan saae med Haanden i 10

Timer, naar i en Td. Land saaes 7

Skpr. Rug, 1 Td. Byg, 10 Skpr. Havre, 10 à 11 Td. Land.

1 Mand kan strøe i 10 Timer med Haan-

den ud af en Sæk Guano eller phosphor-

sur Kalk 3000 Pbd.

1 Mand kan plante, 1 Alen imellem Ræk-

kerne, $\frac{1}{2}$ Alen imellem Planterne $\frac{1}{3}$ Td. Land.

Til at optage Runkelroer eller Rotabago af 1 Td. Land, fjære Toppen af og læsse dem paa en Vogn behøves 16 à 18 Mennesker.

Til at læsse 1 Læs Møg paa en Vogn med $4\frac{1}{2}$ Alen lange Fjæl, 1 Alen bred i Bunden, behøver 1 Mand 20 Min. og en anden Mand kan sprede ligesaa meget i samme Tid.

I 10 à 11 Arbejdstimer kan

1 Mand meie Sæd, som er stærk, men

staaer godt, af $1\frac{1}{2}$ Td. Land.

naar Sæden staaer godt og er mindre, af 2 Td. Land.

naar Sæden ligger, men til een Side, af 1 Td. Land.

naar Sæden ligger til alle Sider, kan

Arbejdet ikke bringes under nogen al-

mindelig Regel og kan gaae ned til. . 3 Skpr. Land.

1 Mand i Reglen binde Afgrøden af ligesaa stort et Areal, som han kan meie, dog mangler Dvælse deri mange Steder.

1 Mand kan sætte i Hob ligesaa meget, som 5 Mænd kunne binde.

Til at læsse et Læs Sæd af i Høsten, som veier imellem 12 à 1500 Pd., behøver 1 Mand 10 Minuter, ifald Ladens Indretning ingen Hindringer lægger i Veien.

2 Mænd kunne tærste med Haanden i en Winterdag circa 7 Traver Sæd til en Bægt af 14 à 18 Pbd., hvoraf i Almindelighed bliver 2½ Td. Rug, 3¼ Td. Byg, 5 Td. Havre.

1 Mand kan grave Grøvter, 1 Spademaal 11 à 12 Tom. dyb, 1 Allen bred, i 10 Timer 100 Fvn.

2 Spademaal 18 à 20 Tom. dyb, 1 Allen bred. . . 50 "

1 Mand kan grave Draingrøvter 7 à 8 Ov. dybe, 16 à 18 Tom. foroven, 3 Tom. forneden, i 10 Timer 15 à 20 Fvn., naar han er saa øvet og Jordsmønnen saa passende, at han med en god almindelig Spade tager 10 à 11 Tom. og med Spidsspaden 14 à 15 Tom.

2de flittige og øvede Mænd kunne nedlægge Rør, naar de ikke sinke sig med Samlinger, i — 200 Fvn.

3 Mænd kunne i 1 Time maale 100 Td. Sæd i Sæffe.

1 Mand og 2 Drenge kunne paa en hensigtsmæssig Kaste-maffine kaste 80 à 100 Td. Sæd om Dagen.

1 Mand og 2 Drenge kunne rense, paa en god Rens-maffine, 16 à 18 Td. Sæd i Timen.

3 Mænd kunne fjerne 15 à 16 Td. Byg i Timen paa en god Kjernemaffine.

3 øvede Mænd eller Koner kunne skjære 1 Td. Land med Raps i 12 Timer.

1 Mand slaar i 1 Dag 6 til 7 Skpr. Land Klover, naar de ere stærke, og 1 Td. Land, naar de ere mindre; han kan rive i en Eftermiddag ligesaa meget, som han kan slaae i en heel Dag.

1 raff Pige kan i 2de Timer malke 16 à 18 Skfr. Rør, som tilsammen hver Gang malke 80 à 90 Pott. Mælk.

1 Mand kan skjære 4 à 5 Læs Tørv i en Dag og naar Tørven skal æltes, gjøre 2 Læs Tørv à 1400 Skfr.

1 Mand kan flytte 1 Pot Jord med en Trillebør 100 Allen i 2½ Dag.